

תכנית בינה- תקציר

אורח החיים המודרני כולל תזונה עתירת שומן ואנרגיה, בילוי שעות פנאי רבות מול המחשב והטלביזיה ופעילות גופנית מעטה. בדומה למדינות רבות בעולם, גם בישראל אותותיו של אורח חיים זה באים לידי ביטוי בשכיחות הגוברת של הילדים הסובלים ממשקל עודף. ההכרה בכך שלמגמה זו קיימות השלכות משמעותיות על הבריאות, החברה והכלכלה לפרט ולחברה, מחייבת יישום של תוכנית התערבות רב-שנתית מקיפה לקידום אורח חיים בריא ולמניעת השמנה בכלל ובילדים בפרט.

מטרת העל של תוכנית ההתערבות היא הקניה, עיצוב, שיפור ושימור הרגלי חיים בריאים בקרב ילדים בישראל לשם מניעת השמנה והשלכותיה בעתיד. הקניה של הרגלי חיים בריאים, בפרט בתחומי התזונה, הפעילות הגופנית והפנאי, כבר בגילאי הילדות היא חיונית ביותר, היות ובתקופה זו מתגבשים ההרגלים המשפיעים על ההתנהגות ועל הבריאות במהלך החיים.

במהלך השנים תשס"ט-תש"ע נבחנה תוכנית, בה נכללו 23 בתי ספר וגני ילדים ברחבי המדינה, משלושת סוגי הפיקוח החינוכי המרכזיים וממגזרי אוכלוסיה שונים. במהלך תוכנית זו יושם מודל של שיתוף אוכלוסיית היעד בהגדרת יעדים ספציפיים לפעולה ובבניית תוכנית העבודה בשלוש רמות: בית הספר/גן הילדים, המשפחה, והקהילה (שעות הפנאי).

עם הקמת התוכנית מונתה ועדת היגוי במטרה לשמש גוף מייעץ בגיבוש מטרות, יעדי התוכנית ומרכיביה וכן ללוות את הפעלתה. ועדת ההיגוי כוללת נציגים ממשרדי החינוך, הבריאות, התרבות והספורט, רשויות מקומיות, קופות החולים ומומחים מתחומי החינוך, הרפואה, מקצועות הבריאות ומחקר הנוגעים לנושא.

תקופת ההרצה הראשונה לוותה בניטור והערכה מדעית למועילות ההתערבות ולמבנה ותהליך העבודה, ונלמדו שלבי העבודה, שיטת העבודה והצרכים העיקריים הנדרשים להפעלת התוכנית בכל רמות הפעילות. **הממצאים המתייחסים לתקופת ההרצה הראשונה, בה ההתערבות בפועל נמשכה רק 6-8 חודשים, מראים כי התוכנית מועילה במידה מסוימת וזאת בנושאים נקודתיים וברמה מקומית. עם זאת, מתכונת התוכנית נמצאה מתאימה הן למערכת החינוך בישראל והן לצוות האמון על התוכנית ולאוכלוסיית היעד. כמו כן עולה כי ניתן לשלב בצורה שיטתית, מסודרת ומאורגנת עיסוק אינטנסיבי באורח חיים בריא במסגרת מוסדות חינוך תוך העשרת והדרכת הצוותים המקומיים. לנוכח תקופת ההתערבות הקצרה מומלץ להמשיך בליווי ובתמיכה המקצועית וכן להמשיך ולעקוב אחר אותם מוסדות חינוך בהם החלה התוכנית למשך פרק זמן ארוך יותר.**

לאור חשיבות הנושא, לימוד שיטת העבודה ואינדיקציות חיוביות מתקופת ההרצה הראשונה, אישר מנכ"ל משרד החינוך הרחבה מדורגת של התוכנית בכלל מערכת החינוך במדינה החל משנת הלימודים תשע"א. בהתאם לממצאים ולמסקנות מתקופת ההרצה ניתן יהיה לבצע התאמות ושינויים בתוכנית ככל שיידרשו עוד בשלבי ההיערכות הראשונים.